سوورەی ژنان لە مەدینەهاتوە تەخوارێ و بە (بسم‌الله)وە ١٧٧ ئایەتە.

بە ناوی خوای بەخشەر و دلّلاوێن.
ئەی خەلّکینە لە پەروەرندەتان پەرِواتان هەبێ، ئەو پەروەرندەی کە هەمووتانی لە یەک مـرۆڤ ئافراند و بەدیهێنا و ژن و خێزانی ئەو(یشی) لە جنسی ئەو بەدیهێنا، لەو دووانە پیاو و ژنێکی زۆری بەدیهێنا و بلاّوی کردنەوە، (هەروەها) لە خـوایەک خـۆ بپـارێزن کە بەنـاوی خـوا یەکتـر سۆیند دەدەن (تۆخودا، یارمەتیم‌بدە) و بە نێو بردنی ئەرحام (تۆگیانی باوکت) ویسـتی خۆتـان لە یەکتر داوا ئەکەن (یا "واتقوا الارحـام" واتـا: لە برینـی پێوەنـد لەگەڵ خـزم و کەس‌وکارتـان خۆلادەن)، خوا سەخت چاوەدێرتانە ﴿١﴾ دارایی هەتیو (دوای باڵغ بوون) بە وان بدەنەوە، مالّ و دارایی کەم‌نرخی خۆتان لەگەڵ دارایی بەنرخی هەتیوان مەگۆرِنەوە، مالّی ئەوان مەخۆن، ئەمە تـاوانێکی گەورەیە ﴿٢﴾ ئەگەر ترسـی ئەوەتـان هەیە کە لەبـابەت کچـانی هەتیـو نەتـوانن دادگەری بکەن (لە مارە کردنی ئەوانە واز بێـنن)، جـا ئافرەتـانی‌تـر کە خۆشـتان لێیـان دێ و پێتان خوشیک و پاکن، دووان یا سێیان یا چوار ژن یا کیژ (بن‌پیکەوە) مارەی بۆ خۆتـان ببـرِن، جا ئەگەر بترسن کە نەتوانن دادگەری لە بەرچاو بگرن؛ وەک یەک تەماشـایان بـکەن، یەک ژن بەسە یا لە ژنانێ کە خاوەنی ئەوانن کەلّک وەربگرن، ئەمە نێزیکترە بـۆ خـۆ لادان لە سـتەم و بـێ‌دادگەری کـردن ﴿٣﴾ بە نـاوی پێشـکەش مـارەیی ژنـان بـدەن، جـا ئەگەر بە دلّ (ژنەکـان) شتێکیان لەو (مارەیی‌یە) بە ئێوە بەخشی بیخۆن نۆیشـتان بـێ بە خێـر و خۆشـی ﴿٤﴾ مـالّی خۆتان کە خوا کردوویەتە هـۆی گوزەرانتـان، مەدەنە دەس گێـل و بـێ ئـاوەزان، بەلاّم جلک و پێ‌بژیویان لە مالّێ بۆ دابین بکەن و بە رووی خۆشەوە قسـەیان لەگەڵدا بـکەن ﴿٥﴾ هەتیـوان تاقی بکەنەوە، هەتاکوو دەبنە گەنجێ پێگەیشتوو و تێگەییشتوو دەگەنە تەمەنی ژن هێنان و شووکردن، جا ئەگەر چاک و خراپ لێک جیا دەکەنەوە، مالّ و دارایی‌یەکـەیـان پـێ بـدەنەوە، لە ترسـی ئەوەی نەکـا گەورە بـن بەدەر لە ئەنـدازە و بەپەلەپەل مالّەکەیـان مەخـۆن ئەگەر سەرپەرستی (مالّی هەتیو)، بێ‌نیاز و مالّدار (و دەولّەمەند و دارا و زەنگـین) بـوو، ئەبـێ (لە مزە و کرێ وەرگرتن) خۆ راگرێ، ئەو کەسەی کە نەدار و فەقیرە (بە ئەندازەی کار کـردنەکەی بە پێی رۆژ باو با کرێ وەربگرێ و بیخوا، جا لەو کاتەی وا مالّ و دارایی‌یەکـەیـان پـێ ئەدەنەوە شایەدیان لەسەر بگرن، خوا بۆ لێپرسینەوە بەسە ﴿٦﴾

دکتور سا لح ئیبرا هیمی

بـۆ پیـاوان بەشـێک هەیە لە کەلەپـوور و لەوەی وا بـاوک و دایـک و نێزیکـان (بە میـرات) بەجێی‌دێڵن، بۆ ژنانیش لەوەی باوک و دایـک و خزمـانی نێزیـک بەجیـی‌دێڵـن، بەشـێک (لەو میراتە) هەیە، جا ئەو میراتە کەم بێ یا زۆر، ئەمە بەشێکە بڕیارە و فەرزکراوە ﴿٧﴾ ئەگەر لە کاتی بەش کردنی (میراتدا) خزمانی نێزیک (کە میراتیـان پـێ ناگـا)؛ و هەتیـوان و هەژار و مسکێنان حـازر بـوون، شـتێک لەو میراتەیـان بـدەنێ، بە مروفـانی و بە ڕووخۆشـی قسـەیان لەگەڵدا بکەن ﴿٨﴾ کەسانێ کە ئەگەر زارۆڵەی سەروپێچکەی بێ دەسەڵات و ناتەوان لە خۆیان بەجێ‌بێڵن (و بیر لە دوارۆژیان نەکەنەوە) بترسێن، (هەروا) ئەبێ (لە سـتەم کـردن لە هەتیـوی خەڵکی تریش) بترسن، جا لە (بێ‌فەرمانی) خوا خۆیان بپارێزن و قسەی ڕاست و بەجـێ بـکەن ﴿٩﴾ دیـارە کەسـانێ کە مـاڵی هەتیـوان بە نـاڕەوا ئەخـۆن، لە ڕاسـتیدا تەنیـا ئـاگر لە زگـی خۆیدانـدا ئەخـۆن، بە زوویـی ئەچـنە نـاو ئـاگری گـڕدار و ئەسـووتێن ﴿١٠﴾ خـوا لەبـابەت مناڵەکانتانەوە، ڕاتاندەسپێرێ کە بـۆ کـوڕ بە ئەنـدازەی دوو کـچ (میـرات) هەیە، جا ئەگەر منالآنی ئێوە (دوو کچ و) زیاتر لە دوو کچ بن $\frac{٢}{٣}$ میرات بۆ ئەوانە، ئەگەر کچێک بێ $\frac{١}{٢}$ بۆ ئەوە، بۆ باوک و دایکی (مردووەکە)، بۆ هەر یەکەیـان $\frac{١}{٦}$ میـرات هەیە، ئەگەر (مردووەکـە) منـاڵی هەبێ، بەڵام ئەگەر مناڵی نەبێ و تەنیا باوک و دایک میراتگر بن، بـۆ دایـک $\frac{١}{٣}$ میـرات هەیە، ئەگەر (مردوو) چەن برای هەبوو، دایکی $\frac{١}{٦}$ میرات ئەبا، دوای ئەنجام دانی وەسیەتی مردووەکە و دانەوەی قەرزی ئەو، ئێوە نازانن باوک و دایک و مناڵەکانتان، کامەیان بـۆ بەهـرە پێـدانتان نێزیکترە، ئەم میرات دابەش کردنە، بڕیار و فەرز و ئەرکـێکە لە لایەن خـواوە (دیـاریکراوە)، خوا فرە زانا و لەکارزانە ﴿١١﴾

Dr. Saleh Ebrahimi

نێوەی میراتی ژنەکانتان بۆ ئێوەیە، ئەگەر مناڵیان نەبێ، جا ئەگەر مناڵیان هەبێ $\frac{۱}{۴}$ لە میراتی ژنەکانتان دەگرن، ئەویش دوای ئەنجامدانی وەسیەت و دانەوەی قەرزەکەیان، ئەگەر ئێوە مناڵتان نەبێ $\frac{۱}{۴}$ میراتی ئێوە بۆ ژنەکانتانە، بەڵام ئەگەر مناڵتان هەبێ $\frac{۱}{۸}$ میراتی ئێوە بۆ ژنەکانتانە، دوای ئەنجامدانی وەسیەت و دانەوەی قەرز و قۆڵەکانتان (کەلا لە مەورووسێکە کە باوک و دایکی نەبێ)، ئەگەر پیاوێ یا ژنێ کە لەوان میرات دەگیردرێ (باوک و دایک و منداڵیان نەبێ) بۆ ئەو برایەک یا خوشکێ هەبێ، جا بۆ هەر یەک لەوانە $\frac{۱}{۶}$ میرات و کەلەپوور هەیە، جا ئەگەر زیاتر لەوە بن، هەموو پێکەوە لە $\frac{۱}{۳}$ بەشدارن، (ئەم میراتگرتنەش) دوای ئەنجامدانی وەسیەت و قەرز و قۆڵە دانەوەیە، بەو مەرجەی) وەسیەت و ئیقرار بە قەرزار بوون بۆ میراتگران) زیانی نەبێ (بەم واتایە: وەسیەت نابێ لە $\frac{۱}{۳}$ دارایی مردوو زیاتر بێ)، ئەمە ئەسپاردە و دەستووری خوایە، خوا زانا و لەسەرەخۆیە ﴿۱۲﴾ ئەمانە سنوور و کەوشەنی خوان، هەرکەسێ کە فەرمانی خوا و پێغەمبەری خوا ببا بەرێوە، خوا ئەیباتە ناو باخ و بەهەشتێک کە چۆمەئاو بە ژێر دارەکانیدا بێ و بڕوا، بۆ هەمیشەش لەوێدا ئەمێننەوە، ئەمە بەختەوەری و ڕزگارییەکی گەورەیە ﴿۱۳﴾ هەرکەس بێ‌فەرمانی خوا و پێغەمبەری خوا بکا و لە سنووری خوا لادا، ئەیخاتە ناوەڕاستی ئاگرێک و بۆ هەمیشە لەوێدا ڕایدەگرێ، تووشی ئازارێکی پڕ لە سووکی و نالەبار دەبێ ﴿۱۴﴾

کەسانێ لە ژنانی ئێوە کە زینا (غەوارە و نامۆ بە خۆفێر) ئەکەن، چار شایەدان لە خۆتان لەسەریان بگرن، جا ئەگەر شایەدیان لەسەر دان، جا ئەوانە (ژنە زیناکەرەکان) لە ماڵی خۆتان قەتیس ڕابگرن تا دەمرن (مەیەڵن بچنە دەرێ) یا ئەوەی خوا ڕێگای ڕزگار بوونیان بۆ دائەنێ ﴿۱۵﴾ ئەو پیاوانەی (ژنیان نیە) و (ئەو) ژنانەی (بێ مێردن) زینا بکەن، ئازاریان بدەن (و حەدیان لێ دەربکەن)، جا ئەگەر تۆبەیان کرد و خۆیان چاک کرد، لێیان بگەڕێن، خوا لە تۆبەکاران دەبووری و دڵاوێنە ﴿۱۶﴾ قەبووڵ کردنی تۆبە تەنیا بۆ کەسانێکە، بە نەزانی، کاری خراپ بکەن و زوو پەشیمان ببنەوە و تۆبە بکەن، جا خوا تۆبەی ئەو کەسانە قەبووڵ ئەکا، خوا زانا و لەکاررانە ﴿۱۷﴾ ئیتر ئەو کەسانەی هەر کارێ خراپ و دزێو ئەنجام دەدەن تا دەمی گیانەڵلا و مردن و گیان دەرچوون، ئەوسا ئەڵێ: ئێستا تۆبەم کرد، هەروەها بۆ کەسانێ کە حاشا لە خوا و پێغەمبەر دەکەن پەشیمانییان قەبووڵ نییە، عەزابێکی دەرداویمان بۆ ئەم دوو تاقمە ساز داوە ﴿۱۸﴾ ئەی کەسانێ کە بڕواتان هێناوە! بۆ ئەنگۆ؛ ڕەوا و حەڵاڵ نییە بە زۆرداری ژنان بە میرات بەرن، لە مێرد کردنەوە بەریان مەگرن و زۆریان بۆ مەهێنن، بۆ ئەوەی هەندێ لەوەی (کە بە ناوی مارەیی) پێتان داون، لێیان وەربگرنەوە، مەگەر ئەوەی بە ئاشکرا کاری بێ نامووسی بکەن، بە چاکی و شیاوی و بە تەرزێکی جوان و ڕەوا هاودەمییان بکەن، جا ئەگەر لێیان بێزار بوون (زوو تەڵاقیان مەدەن)، چونکە ئەشێ لە شتێ حەز نەکەن و لێی بێزار بن، خوا خێرێکی زۆری لەوا بۆ ئێوە دانابێ ﴿۱۹﴾

ئەگەر ویستتان لە جیاتی ژنێ (کە ئێستا هەتانە) ژنێ‌تر بێنن، بە یەکێ لەو ژنانە ماڵێکی زۆرتان (کولورێکتان بەناوی مارەیی) پێ داوە، هیچ شتێک (لەو ماڵ و دراوە) لەو ژنە مەستێننەوە، ئایا بە بوختان و خۆ تووشی گوناح و تاوان کردن بە ئاشکرا، دەتانەوێ لێیان بستێننەوە؟ ﴿۲۰﴾ جا چلۆن (مارەیی) وەردەگرنەوە، باوەکوو لەگەڵ یەکترا دەستتان تێکەڵاو کردووە و پێکەوە خۆشیتان لە یەکتر دیوە، لە کاتی شووکردندا بەڵێن و پەیمانی پتەویان لە ئێوە وەرگرتوە ﴿۲۱﴾ ژنانێ کە باوکتان مارەیان بڕیون؛ مارەیان مەبڕن، مەگەر ئەوە کە بەر لەم (فەرمانە) لە ڕابووردوودا کرابێ، چونکە ئەمە داوێن‌پیسی و ناشیاوە، ڕقهێنەرە و ڕەوشتێکی خراپ و دزێو و بەدفەڕە ﴿۲۲﴾ لەسەرتان حەرام کراوە (مارەکردنی) دایکانتان، کچانتان، خوشکانتان، پوور (پلک: خوشکی باوکتان) و مەتێ (خاڵتێک، خوشکی دایکتان)، کچانی برا، کچانی خوشک، دایکانێ (: ژنانێ کە بە ساوایی) شیریان بە ئێوە داوە و خوشکانی شیری و (خەسووتان: دایکانی خێزانتان) و کچانی ژنانتان کە لە ماڵی ئێوە گەورە بوون، لە ژنانێ کە دەستان لەگەڵیان تێکەڵاو بووە، بەڵام ئەگەر تێکەڵیتان نەبووبێ، (مارەکردنی کچانی ئەوانە) تاوان و گوناح نییە بۆتان، (هەروەها) ژنانی کوڕانی پشتی خۆتان (نە زڕکوڕ - لەسەرتان ناڕەوا و حەرامە) مارەکردنی دوو خوشک پێکەوە (حەرامە) مەگەر ئەوەی بەر لەم (حوکمە) لەبەرا کرابێ، دیارە خوا لێبوور و فرە دڵاوێنە ﴿۲۳﴾

دکتور سا لح ئیبراهیمی

ژنـانی شـوودار(تان بـۆ حەرامـە) مەگەر ئەوانەی کە مـوڵکی ئێـوەن، ئەمـانە حـوکمی خـوان لەسەرتان نووسراوە و واجب کراوە، بێجگە لەمانە (کە ناو بران)، ژنانێ دیکەتان بـۆ حەڵاڵە کە بە ماڵی خۆتان بە دەسی دێنن، جا لە بەرانبەر ئەو لەزەتەی لە ژنەکانی دەبینن، ئەو مـارەیی و ماڵەی کە بۆتە فەرز و کرای خۆیشیانە؛ ئەبێ بیدەن، ئەگەر لە پاش دیـاری کردنـی مـارەیی لە نێو خۆتانا پێکهاتن، گوناح و تاوانتان لە سەر نابێ، دیارە خـوا فـرە زانـا و لەکـارزانە ﴿٢٤﴾ کەسانێ کە لەبەر دەستتەنگی ناتوانن ژنی (ئازادی) پـاکـداوێـن و بـڕوادار مـارە بـکەن، جـا ئەوانەی موڵکی ئێوەن لە کیژۆڵە بڕوادارەکانیان وا بوونەتە موڵکی خۆتان، مارە بکەن، خوا لە هەرکەس بە ئیمانی ئێوە ئاگادارتر و زاناترە، هەندێ لە ئێوە لە تیرەی یەکترن، جا بە ئیجازەی کەسەکانیان مارەیان بکەن و چۆن لە نێوتانا باوە مارەییەکەیان بدەنێ (بە مەرجـێ) کەنیزانـی داوێنپاک بن نە داوێنتەڕ؛ لە بنەوەیش دۆستی نێرینەیان نەبێ، جـا ئەگەر پـاش ئەوەی هـاتنە بن ڕکێفی ئێوە و شووی بە ئێوە کرد، داوێنپیسییان کـرد، ئازاردانیـان نیـوەی ئەو ژنـانەیە کە مێردیان هەیە و ئازادن (مارە کردنی ئەم کەنیزانە) بۆ کەسـێکە ڕەبەن و بـێژن و سـەڵت بـێ و ترسی لە گوناح (زینا) کردن هەبێ، ئەگەر خۆ ڕاگرن و تابشت بێنن، بۆ ئێوە باشترە، خوا لێبور و بە بەزەییە ﴿٢٥﴾ خوا ئەیەوێ (ڕێگای داوێنپاکی و بەختەوەری) بۆ ئێـوە ڕوون بکـاتەوە و بە ڕێ و ڕەوشتی (دروستی) پێشینان ڕێنوێنیتان بکا و تۆبەتـان قەبـووڵ بکـا، خـوا فـرەزان و لەکارزانە ﴿٢٦﴾

Dr. Saleh Ebrahimi

دکتور سالح ئیبراهیمی

خوا ئەیەوێ تۆبەتان لـێقەبـووڵ بکـا، کەسـانێ کە بە دوای هەوا و ئـارەزووی هەوەسـا ئەڕۆن، ئەیانەوێ بە تەواوی ئێوە بۆ ئەو لایە لابدرێن و بکێشرێن ﴿۲۷﴾ خوا ئەیەوێ کار سووکیتان بۆ بکا، (چونکە) مرۆ لە ڕاست ئەویندا، بێ تـین (و بـێ تەوژم و بـێهێـز و پێـز) دروسـت بـووە و خولقێندراوە ﴿۲۸﴾ ئەی کەسانێ کە بڕواتـان هێنـاوە! مـاڵ و دراوی یەکتـر بە خـوتوخـۆڕایی مەخۆن، مەگەر بازرگانییەک بێ کە بە ڕەزای هەردوو لاتان ئەنجام بدرێ و سـەربگرێ، ئەوسـا بۆتان ڕەوایە و لەگەڵ یەکتر بە شەڕ مەیێن و یەکتر مەکوژن بە حەقیقەت خوا بۆ ئێوە دڵسۆز و دڵلاوێنە ﴿۲۹﴾ هەرکەس بە ناحەق هەر بە دەسدرێـژ کـردن و سـتەم کـردن ئەم کـارە بکـا، بە زوویی ڕایدەکێشینە ناو ئاگر، ئەمە بۆ خـوا زۆر ئاسـانە ﴿۳۰﴾ ئەگەر لە گوناحـانی گەورە کە بەرگیری و نەهیتان لێ کراوە، دووری بکەن، هەڵەوپەڵە چکۆڵەکانتـان ئەپۆشـین و ئەتـانبەینە جێگـایەکی بـاش ﴿۳۱﴾ بەو شـتای کە خـوا هەنـدێ لە ئێـوەی بەسـەر هەنـدێ ترتانـدا بەرز کردۆتەوە، ئاواتی بـۆ مەخـوازن و ئـارەزووی مەکەن و چـاوی تـێمەبـڕن، بـۆ پیـاوان لەوەی بە دەسیان هێناوە بەشێک هەیە، (هەروەها) بـۆ ژنـانیش بەشـێک هەیە لە دەسڕەنجـی خۆیـان، داوای چاکە هەر لە خوا بکەن، خوا بە هەمـوو شتێکدا فـرە زانـا و ئاگـایە ﴿۳۲﴾ بـۆ هەرکەس میراتگرانێکمان داناوە کە لە میراتـی بـاوک و دایـک و نێزیکـان، میـرات بگـرن، (هەروەهـا کەسانێ) کە پەیمانتان لەگەڵ گرێ داون بەشیان بدەنێ، خوا بەسـەر هەمـوو شـتێکدا حـازر و نازر و ئاگادارە ﴿۳۳﴾

Dr. Saleh Ebrahimi

پیاوان کارساز و سەرپەرستی ژنانن، بەوەی کە خوا هەندێ لەوانەی هێژاتر بەدیهێناوە، بەوەی پیاوان لە ماڵی خۆیان نەفەقەی ژنانیان ئەدەن و ئەرکی بەڕێچوونی ماڵیان لەسەر شانە، جا ژنانی چاک، خۆ بەکەمزانن، شەرمی خۆیان و نهێنی ماڵ و مێردەکەیان دەپارێزن، لەبەر ئەو مافەی کە خوا بۆ ئەوانی پاراستووە، بەڵام ژنانێ کە بەرزەفڕن و لە ئەشقی و یاخی بوونیان ئەترسن کە گوێ نەدەنە ڕەسم و باوی ژن و مێردی و نافەرمانیتان بکەن، لەبەرا ئامۆژگارییان بکەن، لە پلەی دووەمدا جێیان لێ جیا بکەنەوە، جا لە پلەی سێهەمدا لێیان بدەن و تەمبێیان بکەن، بەڵام ئەگەر بە قسەیان کردن، ئێوەش (بیانوویان پێ مەگرن و) ڕێی ستەم کردن لەوان مەگرنە بەر، خوا پایەبەرزێکی گەورەیە ﴿۳۴﴾ ئەگەر ترسان کە ژن و شوو لێک دوودڵن و لە لەگەڵ یەکا هەڵناکەن و پێکنایەن و لە جیابوونەوە نێزیکن، داوەرێک لە ماڵە مێرد و داوەرێکیش لە ماڵی بابی ژنەکە هەڵبژێرن، جا ئەگەر ئەو دووانە بیانەوێ پێکەوە بسازن، خوا یەکیان ئەخاتەوە و پێکەوە ئەیانسازێنێ، خوا فرە زانا و بە ناخی شت ئاگایە ﴿۳۵﴾ خوا بپەرستن و هیچ شتێک مەکەنە هاوبەش بۆ خوا، چاکە لەگەڵ دایک و باوکتان بکەن (هەروەها) لەگەڵ خزمانی نێزیک و هەتیوان و هەژاران و مسکێنان و دراوسێی نێزیک و جیرانی دوور و دۆست و هاونشین و پەککەوتوانی ڕێگا (کە لە سەفەر ماون و میوانن) و ئەوەی بۆ ئێوە بوونەتە موڵکتان تا دەتوانن چاکە بکەن، خوا ئەوانەی لووتبڵیند و خۆپەسەند و هەروا خۆبەزلزانان و فەخرفرۆشانی خۆش ناوێ ﴿۳۶﴾ کەسانێ کە ڕژدی و بەخێڵی و نانەخۆری ئەکەن و بە خەڵکیش فەرمان ئەدەن کە بەخێڵ (و قیرسیچمە بن)، ئەوەی خوا لە چاکە و فەزیلەتی خۆی پێی داون، ئەیشارنەوە، ئازارێکی پەست و ئابڕووبەرمان بۆ کافران ئامادە کردووە ﴿۳۷﴾

ئەو کەسانەی بۆ خۆنیشاندان بە رووبینی ماڵی خۆیان ئەبەخشن و بە خوا و بە رۆژی بەرێش بڕوایان نییە، (هەواڵی شەیتانن) هەرکەسیش هاودەمی شەیتان بێ، هاونشینێکی بەدفەڕی هەیە ﴿۳۸﴾ چییان لێدەکرا ئەگەر بڕوایان بە خوا و ڕۆژی بەرێ هەبوایە و لەوەی خوا پێی داون بیانبەخشیبا، خوا بەوان فرە زانا و ئاگایە ﴿۳۹﴾ بەڕاستی خوا بە ئەندازەی تۆزقاڵە زەڕڕەیەک (سەنگی مێروولەی زەردی وردیلە) زوڵم و ناحەقی (لە کەس) ناکا، ئەگەر چاکەیەک بێ، چەن بەرانبەر زیادی ئەکا، لە لایەن خۆیەوە پاداشی گەورە و خەلاتی گرینگیان هەیە ﴿۴۰﴾ جا (حاڵی ئەوانە) ئەبێ چۆن بێ؟ کاتێ لە هەر کۆمەڵێ هاوئایین بێنین و لەسەریان بیکەینە شایەد و تۆشمان (محەمەد) هێنا و لەسەر ئەوان (موسڵمانان) کردە شایەد ﴿۴۱﴾ لەو ڕۆژەدا ئەوانەی وا لە خوا و پێغەمبەر حاشایان کرد و بە قسەی پێغەمبەریان نەدەکرد، ئارەزوو دەکەن لەگەڵ خاکدا رێک بان (لەو ڕۆژەدا) ناتوانن هیچ قسەیەک لە خوا بشارنەوە ﴿۴۲﴾ ئەی کەسانێ کە بڕواتان هێناوە! لە حاڵێکدا کە سەرخۆش و مەستن، نێزیکی نوێژ مەبنەوە، تا بزانن چ دەڵێن، هەروەها لەکاتی لەشپیسیدا، مەگەر رێبوار بن تا خۆ دەشۆن (توخنی نوێژ مەبن)، ئەگەر نەخۆش بن یا لە سەفەرا بن یا یەکێ لە ئێوە چووبێتە سەر دەساو یا لەگەڵ ژنان دەستان تێکەڵ کردبێ، لەو حاڵانەدا ئەگەر ئاوتان (بۆ دەسنوێژ گرتن یا مەلە کردن) دەست نەکەوت، (تۆزی خۆڵ) بە دەس بە ڕوخسار و دەموچاو و دەستاندا بماڵن و تێیساون و بە دەس پێدای بەهەنوون و پێیدا بسوون خوا لێبور و دلۆڤانە ﴿۴۳﴾ ئایا نەتدی کەسانێ کە بەشێ لە کتێبی خوا بەوانە درابوو (لەباتی ڕێنوێنی وەرگرتن) گومڕابوونی پێ دەکڕن ڕێگا لە خۆ هەڵە دەکەن، ئەیانەوێ ئێوەش لە ڕێی خوا لادەن ﴿۴۴﴾

خوا دوژمنانی ئێوە (لە هەموو کەس) باشتر ئەناسێ، بەسە کە خوا یاریدەدەرتان بێ، بەسە بۆتان کە خوا یاوەرتان بێ ﴿۴۵﴾ هەندێ لە یەهوودییان قسە و واژەکان لە جێی خۆیان لادەبەن (و ئالّوگۆڕکییان پێ دەکەن و بێ شەرمانە) ئەڵێن: بیستمان و نافەرمانیمان کرد، تۆیش ببیسە دەک قەت گوێت لە ئێمە نەبێ! زمانیان لە لالچ دەگرن و تانە لە دینت دەدەن و بە تەشەر دەلین: (راعِنا) ، بەلّام ئەگەر ئەوانە بیانوتبا: بیستمان و فەرمانمان برد و (قسەمان) ببیسە و چاوت لێمان بێ و مۆڵەتمان بدە، ڕاستتر و باشتر بوو بۆیان، بەلّام خوا ئەوانی لەبەر ئەو قسە گۆڕین و باوەڕ نەبوونیان نەحلەتی لێ کردن، جا ئەوەیە بێجگە لە ژمارەیەکی کەم بڕوا ناهێنن (بۆ ڕاعِنا بڕوانە پەڕەی ۱۶ ئایەتی ۱۰۴ سوورەی چێڵەزەرد). ﴿۴۶﴾ ئەی کەسانێ کە کتێب (ی ئاسمانی)تان پێ دراوە! بەوەی (کە بۆ پێغەمبەر) ناردوومانە بڕوا بێنن، چونکە لەگەڵ ئەو نیشانانەی والای ئێوەیە هاودەنگە، بەر لەوەی دەموچاوگەلێ ساف بکەین و هەروەکوپشتی سەریان لێ بکەین و بیسڕینەوە (بگەڕێنین)، بیبەینە پشت سەریان یا لەعنەتیان لێبکەین (ئەوانە لە ڕەحمەتی خۆمان دوور بخەینەوە)، هەروەکوو ئەوانەی شەمە (ڕۆژی وچانی جوو: کە جوو) ڕێزی شەمەیان شکاند نەحلەتمان لێ کردن؛ خوا فەرمانی هەرجۆر دابێ دێتەدی، فەرمانیخوا (گەڕانەوەی بۆ نییە) ﴿۴۷﴾ بەڕاستی خوا لەوە خۆش نابێ کە هاوبەشی بۆ دابنرێ، لە هاوبەش پەیا کردن بۆ هەرکەس کە بیەوێ خۆش ئەبێ، هەرکەس کە هاوبەش بۆ خوا دابنێ، بوختان و درۆی گەورەی کردووە ﴿۴۸﴾ ئایا نەتدی کەسانێ کە خۆیان بە پاک ئەزانی و پاکانەیان بۆ خۆیان دەکرد بەڵکوو تەنیا خوایە هەرکەس کە بیەوێ پاک و بێخەوشی ئەکا، بە ئەندازەی هەودای باریکی ناوکە خورمایش ستەمیان لێ ناکرێ ﴿۴۹﴾ بڕوانە چلۆن درۆ بە دەم خوا هەڵدەبەستن؟! هەر ئەم تاوانە کە ئاوا ڕوون و ئاشکرایە خۆی بەسە ﴿۵۰﴾ ئایا نەتدی کەسانێ کە بەشێکیان لە کتێب (ی خوا) پێدرابوو، (کەچی) بە (شەیتان و بت و زاڵم) و بەوانەی وا حاشایان لە خوا و پێغەمبەر کردبوو بڕوا دەهێنن و دەڵێن: ئەمانە لە موسوڵمانەکان باشتر ڕێنموون بون﴿۵۱﴾

دکتورسا لح ئیبراهیمی

ئەوانە کەسانێکن کە خوا لە عنەتی کردوون و لە بەزەیی و ڕەحمەتی خۆی دووری خستوونەتەوە، هەرکەسیش کە خوا لەعنەتی کردبێ، هەرگیز یار و یاوەرێکی بۆ نابێ ﴿۵۲﴾ ئایا ئەوانە (جوولەکە) بەشێکیان لەم موڵک و ماڵەدا هەیە، جا ئەگەر (خاوەنی دنیا بوایەن) بە ئەندازەی تویکڵی دەنکە خورمایەک بەشی خەڵکیان نەدەدا و خێروبێریان بۆ هەژاران نەدەبوو ﴿۵۳﴾ بەوانە حەسوودی ئەبەن، بەوەی کە خوا چاکەی لەگەڵدا کردوون؛ دیارە ئێمە بە بەرەی ئیبراهیم، کتێب و لەکارزانی و (زانین)مان داوە و فەرمانڕەوایی گەورە گەورەیشمان پێ داون ﴿۵۴﴾ جا تاقمێ لەوانە بڕوایان بەو (پێغەمبەر) هێنا، هەندێ بەرهەڵستیان کرد، کە بۆ ئەوانە گڕ و کڵ و بڵێسەی دۆزەخیان بەشە و بەسیشیانە ﴿۵۵﴾ بەڕاستی کەسانێ کە نیشانەکانی ئێمە (خوا)یان ئینکار کرد، بە زوویی دەیانکێشینە ناو ئاگر، کە هەرکاتێ پێستی لەشیان ببرژێ و (بسووتێ)، پێستێ تریان بەسەرا دەکێشینەوە تا دەردی عەزاب بچێژن، بەڕاستی خوا بەوزە و بەتوانا و لەکارزانە ﴿۵۶﴾ کەسانێ کە بڕوایان هێناوە و کار و کردەوەی چاکیان کرد، بە زوویی ئەیانبەینە ناو بەهەشتگەلێ کە چۆمەڵە ئاو بە ژێر (دارەکانیان)دا بێ و بڕوا و هەمیشەش لەوێدا ئەمێننەوە، و ژنانی پاک و بێ‌گەردیان لەوێدا بۆ هەیە، ئەوانە ئەبەینە بن پرسێبەرێ کە سێبەری لێ نەبڕێ ﴿۵۷﴾ بەڕاستی خوا بە ئێوە فەرمان ئەدا کە ئەمانەتگەل بدەنەوە بە خاوەنەکانیان، هەرکاتێ لە نێوان خەڵکدا داوەری بکەن، بە دادگەرانە داوەری بکەن و فەرمان بدەن، خوا باش ئامۆژگاریتان ئەکا، خوا بیسەر و بینایە ﴿۵۸﴾ ئەی کەسانێ کە بڕواتان هێناوە! بە قسە و ئیتاعەتی خوا بکەن و بە قسەی پێغەمبەر بکەن، بە قسەی (ئیتاعەتی) خاوەنانی کاری خۆتان بکەن (بەرفەرمانی شوورا بن)، جا ئەگەر لە مەبەستێکدا تووشی جیایی بیروڕا بوون، (و لەسەر چتێ پێکنەهاتن) بیگێڕنەوە سەر (فەرموودەی) خوا و پێغەمبەر، ئەگەر بە خوا و ڕۆژی بەرێ بڕواتان هەیە، ئەمە بۆ ئێوە چاکترە و ئەنجامیشی باشترە ﴿۵۹﴾

Dr. Saleh Ebrahimi

ئایا نەتدی کەسانێ کە خۆیان وا نیشاندا و بەوەی (لە کتێبی ئاسمانی) بۆ تۆ و بۆ پێشینانی تۆ هاتووە و نازڵ کراوە، بڕوایان هێناوە، بەڵام ئەیانەوێ بۆ داوەری بچنە لای تاغووت، شەیتان، لە حاڵێکدا دەستووریان پێدراوە کە حاشا و ئینکاری شەیتان و تاغووت بکەن، شەیتان ئەیەوێ ئەوانە لاڕێ بکا بۆ لاڕێیەکی ناڕاست و هەڵە و دوور (لە ڕاستی) ﴿۶۰﴾ کاتێ کە بەوانە بوترێ: بۆ لای ئەوەی خوا ناردوویەتی و بۆ لای پێغەمبەر بێن، تۆ دووڕووەکان ئەبینی کە بە توندی ڕووت لێ وەردەگێڕن ﴿۶۱﴾ جا چلۆنە هەرکاتێ لە سوێنگەی کردەوەی خۆیانەوە تووشی کارەساتێک ئەبن، دێنە لای تۆ و سوێند ئەخۆن کە نیاز و مەبەستمان تەنیا چاکە و ئاشتی و سازیان بووە ﴿۶۲﴾ ئەوانە کەسانێکن کە ئەوەی وا لە دڵ و دەروونیاندایە، خوا پێی ئەزانێ، جا لە (سزادانی) ئەوان واز بێنە و چاوپۆشی بکە و ببوورە و بە جۆرێ ئامۆژگارییان بکە، و بە قسەی دڵنشین قسەیان لەگەڵ بکە، بە جۆرێ دڵیان بەرەو لای خۆت ڕابکێشی ﴿۶۳﴾ هیچ پێغەمبەرێکمان نەناردووە، مەگەر (لەبەر ئەمە کە) بە فەرمانی خوا پەیڕەوی لێ بکرێ، جا ئەگەر ئەوانە (موخالیفان) کاتێ ستەمیان لە خۆیان کرد، دەهاتنە لای تۆ و لە خوا داوای بەخشینیان دەکرد، و تۆی پێغەمبەریش داوای لێبوردنت بۆ بکردبان، ئەوسا دەیاندی کە خوا تۆبەی تۆبەکارانی قەبووڵە و فرە دڵاوێنیشە ﴿۶۴﴾ بەڵام نەخێر، سوێند بە پەروەرندەت کە ئەوانە بڕوا ناهێنن، مەگەر وەختێ کە لە کێشە و هەرای نێوان خۆیاندا بتکەنە قازی و داوەر و لە دڵەوە بە هەر فەرمانێ تۆ بیدەی ڕازیان بێ و بە تەواوی ملکەچی ئەو فەرمانە بن. ﴿۶۵﴾

ئەگەر بەوانمان دەستوور بدابا بۆ ئەوانمان نووسیبا کە یەکتر بکوژن، یا لە نیشتمان و وڵاتی خۆتان بڕۆنە دەرێ، کەمیان نەبا عەمەلیان پێنەدەکرد، مەگەر ژمارەیەکی کەم لەوانە، ئەگەر بەو ئامۆژگارییانەی بۆیان دەکرا، ڕەفتاریان بکردایە، سوودیان دەبرد و ئەبووە هۆی پتەو بوونی بڕوای ئەوان ﴿۶۶﴾ ئەو کاتە لە لایەن خۆمانەوە پاداشێکی گەورەمان پێئەدان ﴿۶۷﴾ ئەوانیشمان بۆ ڕێگای ڕاست ڕێنوێنی دەکرد ﴿۶۸﴾ هەرکەسێ کە پەیڕەوی لە خوا و پێغەمبەر بکا، جا ئەوانە لەگەڵ ئەوانەن کە خوا نیعمەتی پێداون (کە بریتین) لە پێغەمبەران و ڕاستبێژان و شەهیدان و چاکان، ئەوانە هاونشینانێکی چەن چاکن ﴿۶۹﴾ ئەمە چاکەیە (غەنیمەتێکە) لە لایەن خواوەیە ئەوە کە خوا بە کار و کردەوەیان فرە زانایە بەسە ﴿۷۰﴾ ئەی کەسانێ کە بڕواتان هێناوە! هۆشی خۆتان بێ و ئامادە بن چەک بە دەس، جا لە دەستەگەلی جیاجیا یا هەموو بە پۆل پێکەوە بچنە خەزا و هەڵکوتنە سەر دوژمن ﴿۷۱﴾ لە نێو ئێوەدا کەسانێک هەن، سستن و ئەبنە هۆی سستی ئەوانی تریش، جا ئەگەر ئێوە تووشی بەڵا و موسیبەتێک بوون (ئەوە کە بە ئانقەست خۆی دوا دەخست و سستی دەکرد) دەڵێ: خوا چاکەی لەگەڵ کردم کە لەگەڵ ئەوان (موسڵمانان) لە جەنگدا نەبووم ﴿۷۲﴾ ئەگەر سەرکەون و غەنیمەتێکتان لە لایەن خواوە پێبگا، وەک ئەوەی لە نێوان ئێوە و ئەودا هیچ ناسیاوی و دۆستییەک نەبووە، دەڵێ: خۆزیا لەگەڵ ئەوان بوایێم، جا منیش لەو خێرە گەورەیە لەگەڵ ئەوان بەشدار دەبووم ﴿۷۳﴾ جا کەسانێ کە ژیانی ئەم دنیایان بەو دنیا داوە، ئەبێ لە ڕێگای خوادا بجەنگن، کەسێ کە لە ڕێگای خوادا بجەنگێ و بکوژرێ (شەهید بکرێ) یا سەرکەوێ، بە زوویی پاداشێکی گەورەی ئەدەینێ ﴿۷۴﴾

دەی چتانە؟ بۆچ لە ڕێگای خوا و ڕزگار کردنی پیاوان و ژنان و منالآنێ کە (بە دەسی ستەمکاران) کز و کەنەفت کراون، ناچنە خەزا و جەنگ ناکەن، ئەوانە (ناحەق لێکراوان) دەڵێن: ئەی پەروەرندەی ئێمە! لەم شارە (مەکە) کە خەڵکەکەی ناحەقیکار و ستەمکارن بمانبە دەرێ، لە لایەن خۆتەوە یارمەتیدەرێکمان بۆ دیاری بکە و بۆ دانێ ﴿۷۵﴾ کەسانێ کە بڕوایان هێناوە لە ڕێگای خوادا ئەجەنگن، خوانەناسانیش لە ڕێگای شەیتان و تاغووتدا جەنگ دەکەن، جا ئێوەیش لەگەڵ دۆستان و یارانی شەیتاندا بجەنگن، فرو‌فێڵی شەیتان کز و کەم هێزە ﴿۷۶﴾ ئایا نەتدی کەسانێ کە (لە مەکە) بەوان وترا: (ئێستا) دەس لە (شەڕ) هەڵبگرن و نوێژ بەجێ بێنن و زەکات بدەن (قەڵس بوون)، بەلآم کاتێ (لە مەدینە) فەرمانی جەنگیان پێدرا و لەسەریان نووسرا، لە حاڵێکدا دەستەیەک لەوانە لەو خەڵکە ئەترسان کە دەبوو شەڕیان لەگەڵ بکەن هەروەکوو لە خوا ئەترسان یا زیاتریش، وتیان: ئەی پەروەرندەی ئێمە! بۆچ جەنگ و خەزا کردنت لەسەر نووسین؟ خۆزگە ئەم خەزا و جەنگەت بۆ ماوەیێ‌تر بۆ دوا ئەخستین، بڵێ: کالآی ژیانی دنیا کەمە، ئەو دنیا بۆ کەسێ کە خۆپارێزە باشترە، کەمترین ناحەقی لە کەس ناکرێ ﴿۷۷﴾ لە هەر کوێ بن، مردن پێتان ئەگا، هەرچەن لە ناو قەلآی (بەرز و) قایمدا بن، ئەگەر ئەوان (دووڕووەکان) تووشی چاکە و سەرکەوت بن، ئەڵێن: ئەمە لە لایەن خواوەیە و ئەگەر تووشی سووکی و تێشکان بن، ئەڵێن: ئەمە لە تۆ (پێغەمبەر)ەوەیە، بڵێ: هەموو ئەمانە لە لایەن خواوەیە، جا ئەم هۆزە چییانە کە هیوای تێگەیشتنی هیچ قسەیەک لەواندا نییە ﴿۷۸﴾ ئەوەی لە چاکە بە تۆ ئەگا، لە خوداتەوەیە و ئەگەر نالەباریشت بێتە سەر ڕێگا، لە خۆتەوەیە ئێمە تۆمان بە ناوی ڕەوانەکراو بۆ لای خەڵک کل کرد و نارد تا بەسەر ئەو خەڵکەوە، پێغەمبەر بی، هێندەت بەسە کە خوا ئاگای لێت هەیە. ﴿۷۹﴾

دکتور سالح ئیبراهیمی

هەرکەسێ کە بە قسەی پێغەمبەر بکا، بەڕاستی بە قسەی خوای کردووە، هەرکەسیش ڕوو وەربگێڕێ، ئێمە تۆمان نەناردووە بۆ چاودێری لەسەر ئەوان ﴿۸۰﴾ (ئەوانە لە حوزووری تۆدا) ئەڵێن: بە قسەت دەکەین، بەڵام کاتێ لای تۆ دەردەکەون، تاقمێ لەوانە شەوانە بە دژی قسەکانی تۆ بیر دەکەنەوە، خوا هەر بیر و خەیاڵێ کە بە دڵیاندا دێ ئەینووسێ، جا کەوایە وازیان لی بێنە و خۆیان تێمەگەیێنە و پشت قایم بە خوا بە، بەسە کە خوا یار و پشتیوانی تۆ بێ ﴿۸۱﴾ بۆچ بیر لە (واتا و ئەنجامی) قورئان ناکەنەوە، ئەگەر قورئان لە لایەن غەیری خواوە بوایە، لەوا مەبەستی نارێک و دژ بە یەکتری، زۆریان تێدا ئەدی ﴿۸۲﴾ کاتێ هەواڵی سەرکەوتن یا تێشکان و ترس بەوان بگا، بلاوی دەکەنەوە، بەڵام ئەگەر ئەوەیان بە پێغەمبەر یا بە کاربەدەسانی خۆیان ڕابگەیاندبا، لە ڕیشەی مەبەستەکە ئەگەیشتن، ئەگەر چاکە و بەزەیی خوا نەبوایە، بێجگە لە ژمارەیەکی کەم هەمووە بە دوای شەیتان دەکەوتن ﴿۸۳﴾ جا لە ڕێگای خوا بجەنگە، تۆ تەنیا بەرپرسی ئەرک و ئەسپاردەی خۆتی، بڕواداران (بۆ جەنگ) هان بدە، بەڵکوو خوا لە زەبروزەنگی سەختی خوانەناسان بتانپارێزێ و خوا لەوان پڕ هێزتر و لە بەڵا بەسەر هێنان بۆ ئەوان، سەختترە ﴿۸۴﴾ هەرکەس کە لە ڕێگای چاکدا ناوبژی بکا، بەشێکی لەوە بۆ هەیە و هەرکەسیش لە ڕێگای بەدفەڕیدا ناوبژی بکا، بەشێکی لەو (کارە گوناح و خراپە) بۆ دەبێ، خوا سەبارەت بە هەموو کاروبارێک بەوزە و پارێزەرە ﴿۸۵﴾ هەرکاتێ هەرکەسێکی چاکوخۆشیتان لەگەڵدا بکەن ئێوەش باشتر لەو یا هەروەکوو ئەو، پەرسڤ و وەڵامی چاکوخۆشییان بدەنەوە، خوا بە هەموو شت ڕادەگا ﴿۸۶﴾

Dr. Saleh Ebrahimi

دکتورسالح ئیبراهیمی

خوایەک کە لەو بەدەر چتیتر بۆ پەرستن نییە، خـوا لە ڕۆژی قیامەتـدا کە هەبـوونی ئەو ڕۆژە بـێشـکە، ئێـوە کـۆ دەکـاتەوە، کـێ لە خـوا قسـە ڕاسـتترە ﴿٨٧﴾ جـا چتـانە بـۆچ لەبـابەت دووڕووەکان بوونەتە دوو دەسە، کەچی خوا لەبەر کردەوە (و بیری خراپیـان) ئەوانـی بە تەواوی دەمەونخوون کردووە (و لە خوانەناسانی داناون)، ئایا ئێوە ئەتـانەوێ کەسـانێ کە خـوا لاڕێـی کردوون، بیانهێننەوە سەر ڕێگا؟ هەرکەسێ کە خوا لاڕێـی بکـا، ڕێگـایەک نـادۆزێتەوە ﴿٨٨﴾ ئەوان پێیان خۆشە کە ئێوەش وەکوو ئەوان خوانەناس بن تا بەرانبەر بن، کەوابوو لەوان دۆست مەگرن، مەگەر (تۆبە بکەن و) لە ڕێگای خوادا بار بکەن و خۆ بـکەنە دەربەدەر جا ئەگەر (لە بارکردن) ڕوویان وەرگێڕا، لە هەرکوێ دەستتان کەوتن، بیانگرن و ڕێگای هەڵاتیان پێ مەدەن و فراقی ڕەشیان لێ ببڕن و بیانکوژن، لەوان دۆست و یار و یـاوەر مەگـرن ﴿٨٩﴾ مەگەر ئەوانەی کە پێوەندییان بە تاقمێ هەیە کە لە نێوان ئێوە و ئەو تاقمەدا بەڵـێن و پەیمـان هەبـێ، یـا ئەو کەسانەی کە بە ناچاری بۆ لای ئێوە هـاتوون و هـاتوونەتە بـن داڵـدە و پەنـای ئێـوە و لە شـەڕ کردنیش دوودڵن چونکە ئەگەر جەنگ لەگەڵ ئێوە بکەن تووشی خزم و ناسیاو کوشتن دەبن کە لەگەڵ ئێوەدان، و ئەگەر خوا بیەوێ (وزەیان پـێ ئەدا و) دەسـەڵاتیان بەسـەر ئێـوەدا پـێ پەیـا ئەکا، جا بتانکوژن، جا ئەگەر خۆیان لە ئێوە لادا و لەگەڵتـان نەجەنگـان، بەڵکـوو پێشـنیاری ئاشتییان دا، (بزانن کە) خوا ڕێگـای دەسدرێـژی بـۆ مـاڵ و گیـانی ئەوانـی بە ئێـوەش نەداوە ﴿٩٠﴾ بە زوویی لەگەڵ تاقمێکی دیکەیشدا ڕووبەڕوو دەبن کە ئەیانەوێ لە لایەن ئێوە و هۆزی خۆیـانەوە ئـارخەیەن و خـاترجەم و لە ئەمانـدا بـن، (بەڵام) هەرکـاتێ لەلای خزمـانەوە لێیـان بگەڕێنـدرێنەوە بە سـەر ئەچـنە نێویـان، جـا ئەگەر لە (ئـاژاوە بە دژی ئێـوە) خۆیـان لانەدا و پێشنیاری ئاشتییان نەدا و دەسیان لە کوشت و بڕینی ئێوە هەڵنەگـرت، لە هەرکـوێ تووشـیان بوون، بیانگرن و بیانکوژن، ئەوانە کەسانێکن کە دەسەڵاتی ئاشکرامان بۆ ئێوە بەسـەر ئەوانـا داوە ﴿٩١﴾

Dr. Saleh Ebrahimi

بۆ هیچ ئیمانداریێ نییە کە بڕواداریێ بکوژێ، مەگەر بە هەڵە و خەتا، هەرکەسێک بە هەڵە بڕواداریێکی کوشت، ئەبێ کۆیلەیەکی بڕوادار ئازاد بکا و نرخی خوێنەکەی بە خێزانەکەی بدا، مەگەر بیبەخشن، جا ئەگەر کوژراوەکە لە هۆزێک بێ کە دوژمنی ئێوە بن، کوژراوەکە بڕواداریێ بێ، ئەبێ تەنیا عەبد و کۆیلەیەکی بڕوادار ئازاد بکا، بەڵام ئەگەر لە هۆزێک بوو کە لە نێوان ئێوە و ئەواندا بەڵێن و پەیمان هەبوو، جا ئەبێ نرخی خوێنەکەی بە خێزانەکەی بدا و کۆیلەیەکی بڕواداریش ئازاد بکا، جا ئەگەر کۆیلەی گیر نەهات، دوو مانگی ڕەبەق و تەواو لە پشت سەر یەک ڕۆژوو بگرێ، ئەمە جۆریێ بارسووکی و تۆبە کردنە لای خوا، خوا فرەزان و لەکارزانە ﴿۹۲﴾ هەرکەس بە ئانقەست بڕواداریێک بکوژێ، جەزا و سزای جەهەندەمە و لەوێدا بۆ هەمیشە قەتیس ئەمێنێتەوە و ئەکەوێتە بەر ڕق و غەزەبی خوا، لە ڕەحمەتی خوا بێ بەرییە، خوا ئازاریێ گەورەی بۆ ئامادە کردووە ﴿۹۳﴾ ئەی کەسانێ کە بڕواتان هێناوە! کاتێ کە لە ڕێگای خوادا (بۆ جەنگ) هەنگاو هەڵدەگرن، (لەو کەسەی وا تووشتان دەبێ) بکۆڵنەوە (بزانن موسڵمانە یا نە)، (لە خۆتانەوە) بە کەسێ کە (داوای ئاشتی ئەکا و) ئیسلام بوونی خۆی دەرئەبڕێ، مەڵێن: تۆ بڕوادار نیت، بۆ ئەوەی سەرمایەی ناپایەداری ژیانی دنیایی بە دەس بێنن (بە ناوی غەنیمەت)، ماڵ و غەنیمەتی زۆر لای خوا هەیە، ئێوەش لە بەرا وا بوون، خوا منەتی لەسەر دانان، جا لەبەر ئەمە (لە تەرەفەکەتان) بکۆڵنەوە (و زوو مەیکوژن)، خوا بەوەی دەیکەن ئاگادارە ﴿۹۴﴾

کەسانێ لە بڕواداران جیا لە نوقسان و نەخۆش لە تێکۆشان دەسیان هەڵگرتووە و لە ماڵ خزاون و دانیشتون، یەکسان و بەرابەر نین لەگەڵ تێکۆشەرانی خەزاکەر کە بە ماڵ و گیانی خۆیان لە ڕێگای خوادا کۆشەرن، (بەڵکوو) خوا پایە و پلەی کەسانێ کە بە ماڵ و گیان کۆشەرن، بەسەر ئەوانەی وا لە ماڵ خزیون، بەرزتری کردۆتەوە، خوا بە هەموو بەڵێنی چاکەی داوە، بەڵام بە دانی پاداشی گەورە بە تێکۆشەران، ئەوانی بەسەر لە ماڵخزیوان بەرزتر کردۆتەوە ﴿۹۵﴾ پلە و پایە و لێخۆشبوون و چاکە لای خۆیەتی، خوا لێبور و فرە دڵاوێنە ﴿۹۶﴾ کەسانێ کە بە هۆی خوانەناسی، زوڵمیان لە خۆ کردبوو، مەلائیکە کە گیانیان دەکێشان، پێیان وتن: لەسەر ڕچەی چ تاقمێ بوون؟ (لەوەلاما) وتیان: ئێمە بێچارەی سەر زەوی خوانەناسین (مەلائیکە پێیان وتن: مەگەر زەوی خوا بەرفراوان و هەراو و ئاواڵە نەبوو کە کۆچی تێیا بکەن، بچنە شوێنێ‌تر، جا جێگای ئەوان جەهەندەمە و سەرئەنجامێکی بەدفەڕانەیان بۆ هەیە ﴿۹۷﴾ مەگەر ئەو دەستە لە پیاوان و ژنان و منالانی کز و ناتەوان کە چارەیان بۆ نییە، ڕێگای دەرچوونیشیان (لەو ژینگە) بۆ نادۆزرێتەوە ﴿۹۸﴾ جا هیوایە خوا ئەم جۆرە کەسانە ببەخشێ، خوا خاوەن عەفو و لێبورە ﴿۹۹﴾ هەرکەس کە لە ڕێگای خوادا کۆچ بکا، نشیمەنگایەکی بەرفرە بۆ ژیان پەیا ئەکا، هەرکەس کە لە خانوولانی بۆ لای خوا و پێغەمبەر کۆچ بکا و خۆ ئاوارەی دەشت و بیاوانی خوا بکا ئەوسا مەرگی بگاتێ، پاداشی ئەو لەسەر خوایە، خوا لێبور و فرە دڵاوێنە ﴿۱۰۰﴾ هەروەختێ چوونە سەفەر و بوونە ڕێبوار، گوناحێکتان لەسەر نییە کە نوێژەکەتان کورت بکەنەوە، ئەگەر ترسان کە خوانەناسان تووشی شەڕ و ئاژاوەتان بکەن، خوانەناسان دوژمنی ئاشکرای ئێوەن ﴿۱۰۱﴾

دکتورسالح ئیبراهیمی

کاتێ کە لە نێو ئەوان (لە سەفەر)دا بووی و نوێژی (جەماعەتت بە ترسەوە) بۆ خوێندن، ئەبێ تاقمێ لەوان لەگەڵ تۆ (خەریکی نوێژ) بن و چەکەکانیشیان بە دەسەوە بێ، جا هەرکاتێ ئێوە چوونە سوژدە (و هەستانەوە)، ئەوان (لەڕاست دوژمن) بکەونە پشت سەری ئێوە و تاقمەکەیتر کە نوێژیان نەکردووە، بێن و لەگەڵ تۆدا نوێژ بکەن، ئەمانیش ئەبێ وریا بن و چەکی خۆیان بە دەسەوە بێ، (چون) ئەوانەی وا خوانەناسییان کرد، پێیان خۆشە ئێوە لە چەک و کاڵا و تۆشەی ڕێگای خۆتان غافڵ بن و ئەوانیش لەپڕ هێرشتان بۆ بێنن، گوناحتان لەسەر نییە ئەگەر باران بباریێ و تووشی ئازار ببن یا نەخۆش بن، چەکی خۆتان دابنێن، بەڵام ئەبێ (سپەری) وریا بوون لە بیر نەکەن (و ئامادە بن)، خوا بۆ خوانەناسان عەزابێکی پەست و ئابڕووبەری ئامادە کردووە ﴿۱۰۲﴾ جا کاتێ نوێژتان کرد چ بە ڕاوەستان و چ بە دانیشتن و چ بە درێژ بوون لەسەر تەنیشت، یادی خوا بکەن، جا هەرکاتێ لە دوژمن دڵنیا بوون، نوێژەکەتان بە ئاسایی بکەن، نوێژ لەسەر بڕواداران واجبێکی کاتدارە ﴿۱۰۳﴾ لە جەنگ کردن و دانەپەی و ڕاونانی دوژمن سست مەبنەوە، (چونکە) ئەگەر ئێوە تووشی زام و دەرد بن، ئەوانیش وەکوو ئێوە تووشی زام و دەرد ئەبن، بەڵام ئێوە هیواتان بە خوا هەیە کە ئەوان نییانە، خوا فرە زانا و لەکارزانە ﴿۱۰۴﴾ ئێمە ئەم کتێبەمان قورئان بە هەق بۆ تۆ ناردووە تا بەوەی خوا نیشانی داوی و فێری کردووی، لە نێوان خەڵک داوەری بکەی، لە گزیکار و حیلەساز و فێڵبازان پشتیوانی مەکە ﴿۱۰۵﴾

Dr. Saleh Ebrahimi

لە خوا داوای لێخۆشبوون بکە، بەڕاستی خوا لێبور و فرە دلّلاوێنە ﴿۱۰۶﴾ جەنگ و کێشە لەسەر ئەوانە مەکەن کە بە خۆیان غەیانن، خوا ئەوانەی تاوانبار و خەیانن خۆشی ناوێن ﴿۱۰۷﴾ (ئەوانە خەیانەتی خۆیان) لە خەڵک دەشارنەوە بەڵام ناتوانن لە خوای بشارنەوە و خوا لەگەڵیاندا بوو لەو دەمەی کە شەوانە قسەگەلێکیان دەکرد کە خوا لە قسەکانیان ڕازی نەبوو، خوا بەوەی وا دەیکەن ئاگایە ﴿۱۰۸﴾ وریا بن کە وا ئێوەن لە ژیانی ئەم دنیایەدا لەوانتان پشتیوانی کرد، جا چ کەسێ لە ڕۆژی بەریێدا لە بەرانبەری خوادا لەسەر ئەوان بکاتەوە؟ یا چ کەسێ دەتوانێ کاری ئەوان وەئەستۆ بگرێ؟ ﴿۱۰۹﴾ هەرکەسێ بەدفەڕی بکا یا لە خۆی ستەم بکا، لە دواییدا داوای لێخۆشبوون لە خوابکا، تێدەگا. کە خوا لێبور و فرە دلّلاوێنە ﴿۱۱۰﴾ هەرکەسێ گوناح بکا، بە زیانی خۆی کردوویەتی، خوا فرە زانا و لەکارزانە ﴿۱۱۱﴾ هەرکەسێ هەڵە یا گوناحێ بکا و ئەوسا ئەوە بداتە پاڵ بێتاوانێک، باری بوختان و گوناحی بە ئاشکرا لە سەر شانە ﴿۱۱۲﴾ ئەگەر چاکە و بەزەیی خوا بۆ تۆ نەبوایە، تاقمێ لەوانە ئەکۆشان و بەتەما بوون کە تۆ لە ڕێ لادەن و ڕێگات لێ ون بکەن، بەڵام بێجگە لە خۆیان کەسێ تریان لە ڕێ پێ لانادرێ، هیچ جۆرە زیانێ بە تۆ ناگەیێنن، خوا قورئان و لەکارزانی بە تۆ داوە و ئەوەی نەتدەزانی فێری کردووی، چاکەی هێزا و گەورەی خوات لەگەڵدایە ﴿۱۱۳﴾

زۆربەی سرتە و پچەکەیان لە (کۆڕ گرتنی بە نهێنی) ئەواندا خێروبیرێک لەگۆڕێدا نییە، مەگەر کەسێ (مرۆیانە) خەڵک بە بەخشین یا بۆ کاری چاک هان بدا یا بە ناوبژی کردن خەڵک ئاشت بکاتەوە؛ هەرکەسێ بۆ ڕەزای خوا کارێ وا بکا، لە دواییدا پاداشی گەورەی پێ ئەدەین ﴿۱۱۴﴾ هەرکەس دوای ئاشکرا بوونی ڕێگای ڕاست، لەگەڵ پێغەمبەر ئاگادارانە دژایەتی بکا و ڕێگای بێبڕوایان بگرێتە بەر، ئێمەیش ڕایدەکێشین بەو ڕێگایەی وا پێیدا ئەڕوا و بە دەردەوە ئەیکێشینە نێو دۆزەخ، و ڕێباز و دواڕۆژێ پڕ لە ئازاری بۆ هەیە ﴿۱۱۵﴾ بەڕاستی هەرکەس هاوبەش بۆ خوا دابنێ لێی نابوورێ و نایبەخشێ، (بەڵام) کەمتر لەوە، بۆ هەرکەس کە بیەوێ (بە شیاوی بزانێ) عافووی دەکا و ئەیبەخشێ، هەرکەسێ کە هاوبەش بۆ خوا دابنێ کەوتۆتە لاڕێییەکی دوور (لە بەختەوەری) ﴿۱۱۶﴾ ئەوانە (بتپەرستان) لەباتی خوا بە بەرد و کرک و شتی بێجووڵەی وا هانا دەبەن کە زۆربەیان ناوی بتگەلێکی مێیینە (و نەرم و بێ شوێن وەک: لات، عزا، منات، نائلە و اساف) هەیە و تەنیا شەیتانی یاغی و بێخێر و وێرانکەر بانگ ئەکەن و هاواری بۆ ئەبەن و ئەیپەرستن کە سەربزێوی کردووە و لە بارەگای خوا دەرکراوە ﴿۱۱۷﴾ خوا ئەو (شەیتانە)ی لە ڕەحمەتی خۆی بەری کردووە و ئەو(یش) وتی: لە بەندەکانی تۆ بەشێکی دیاریکراو ئەگرم (بە بەندەی خۆم) ﴿۱۱۸﴾ بە هەقیقەت لە ڕێگا لایان ئەدەم و دڵ و دەروونیان تەژی دەکەم لە ئاوات و ئارەزوو؛ سەرگەرمیان ئەکەم، فەرمانیان پێ ئەدەم (کاری بێجێ بکەن) گوێی ئاژەڵ و ماڵات هەڵدڕن یا ببڕن، هەروا بپچمی ئەو شتانەی وا خوا ئافراندوویەتی بیگۆڕن و بیشێوێنن، هەرکەس کە لەباتی خوا شەیتان بکاتە دۆست و پشتی پێ ببەستێ، بە هەقیقەت زیانی ئاشکرای کردووە ﴿۱۱۹﴾ (شەیتان) بەڵێنیان پێ ئەدا و بە ئارەزوو دڵخۆشیان ئەکا، شەیتان بەڵێنییان پێ نادا، مەگەر بۆ فریودان ﴿۱۲۰﴾ ئەوانە (پەیڕەوانی شەیتان) جێگایان جەهەندەمە، هیچ ڕێگای دەرچوون لەوێ نادۆزنەوە ﴿۱۲۱﴾

دکتور سا لح ئیبراهیمی

کەسانێ کە بڕوایان هێناوە و کاری چاکیان کردووە، بە زوویی ئەیانبەینە ناو بەهەشتێ کە ئاو بە ژێر دارەکانیدا بێ و بڕوا و بۆ هەمیشەیش لەوێدا ئەمێننەوە، بەڵێنی خوا هەقە و دێتە دی، کێ لە خوا ڕاستبێژترە ﴿۱۲۲﴾ (جەزا و سزا و بەرز و نزم بوون) بە ئارەزووی ئێوە و ئارەزووی خاوەن کتێب نییە، هەرکەس خراپە بکا، بەو کارەی خۆی جزیا و سزای ئەدرێ، بێجگە لە خوا یار و دۆست و یاوەرێک بۆ خۆی گیر ناهێنێ و بۆی پەیدا نابێ تا بە فریای کەوێ ﴿۱۲۳﴾ هەرکەس کارگەلێ لە چاکە بکا، چ پیاو یا ژن کە بڕواشی بە خوا هەبێ، ئەوانە ئەچنە بەهەشت و تەنانەت بە ئەندازەی قلێشی وردیلەی دەنکە خورمایان؛ ناحەقی لێ ناکرێ ﴿۱۲۴﴾ دین و بڕوای چ کەسێ باشترە لە دین و بڕوای ئەوکەسەی وا کە بە تەواوی خۆی داوە بە دەس خواوە و خۆی بە خوا سپاردووە و لە نارەوا لادەرە و بەرەو حەق هاتووە و کارچاکیشە و لە ئایینی پاکی ئیبراهیم(یش) پەیڕەوی کردبێ، خوا ئیبراهیمی بە دۆستی خۆی وەرگرتووە ﴿۱۲۵﴾ ئەوەی لە ئاسمان و زەویدایە هی خوایە، خوا بە هەموو شت دانا و ئاگایە ﴿۱۲۶﴾ لە تۆ لەبابەت ژنانەوە دەپرسن داوای وەلام (و بەڕێوە بردنی ئەحکام) ئەکەن، بڵێ: خوا لەو بابەتەوە فتوا و وەلام ئەداتەوە، ئەوەی لەم کتێبە: (قورئانەدا) بەسەر ئێوەدا دەخوێندرێتەوە، (وەلامێکە) لەبابەت ژنان و کیژانی هەتیو کە مافی ئەوان و ئەوەی بۆیان نووسراوە (لە میرات و شتی وا) کە دەیانکەوێ، پێیان نادەن، بەتەمان لە خۆتان مارەیان بکەن، لەبابەت کوڕانی مێرمناڵ کە زەبوون و بێدەرەتانن و کراونەتە بنچەپۆکە، بۆتان بەیان ئەکا تا بۆیان چاک بن (هەروا خوا فتوا ئەدا) کە سەبارەت بە هەموو هەتیوان بە دادگەری و مرۆیانە و پیاوانە بجووڵێنەوە، هەرکارێکی چاک بیکەن خوا بە هەقیقەت بەوە فرە زانایە ﴿۱۲۷﴾

Dr. Saleh Ebrahimi

ئەگەر ژنێ لە ملبادان ئەشقی و یاخیبوون و خۆ قەف کـردن یـا ڕوو وەرگەڕانـدنی شـووەکەی ترسا، قەیدی ناکا و تاوانیان بۆ نییە کە هەردووکیان لە ناو خۆیاندا بکۆشن پێکبێن و ئاشـتی بکەن، دیارە ئاشتی کردن لە دڕۆنگی و دوودڵی چاترە، خۆشەویستی ماڵی دنیایش لە هەموو کەسدا هەیە، جا ئەگەر چاکە بکەن و خۆ لە هەڵە پارێز بن، خوا بەوەی دەیکەن ئاگایە ﴿۱۲۸﴾ هیچ کاتێ ناتوانن لە نێو ژناندا بێ جیاوازی دادگەری بەڕێـوە بەرن، هەرچەن بتـانەوێ بـیکەن، سـا بە تەواوی لێیـان دووری مەکەن کە بیـانکە هەڵپەسـێردراوێ بێکـارکراوی بەئەمـانەتی و تەخسیریان بکەن و سەرجێیی ئەوان نەکەن و سـەرجێیان نەدەن، ئەگەر ئاشـتیان بـکەنەوە و لە خوا بترسن خوا لێبور و فرە دڵلاوێنە ﴿۱۲۹﴾ ئەگەر لێک جیا بوونەوە خـوا هەریەک لەوانە بە بەزەیی خۆی بـێنیازیـان ئەکـا، خـوا خـاوەنی بەزەیـی پەرەدار و لەکـارزانە ﴿۱۳۰﴾ ئەوەی لە ئاسمانەکان و زەویدایە هی خوایە، ڕایشمان سـپاردووە کەسـانێ کە بەر لە ئێـوە کتێبیـان پـێ درابوو هەروەها ئێـوەش (ڕادەسـپێرین) کە لە (نافەرمـانی) خـوا خـۆ بپـارێزن، ئەگەر لە خـوا بەحاشـا بـن (زیـانێ بە خـوا ناگـا، چونکـە) بەڕاسـتی بـۆ خـوایە ئەوەی وا لە ئاسـمانەکان و زەویدایە، خوا بێنیاز و شیاوی پەسەند و تاریفە ﴿۱۳۱﴾ بۆ خـوایە ئەوەی وا لە ئاسـمانەکان و زەویدایە، خوا خۆی بۆ ڕاگرتنی ئەوانە کارسـاز بـێ بەسـە ﴿۱۳۲﴾ ئەی خەڵکینـە! ئەگەر خـوا بیەوێ ئێوە لادەبا و تەرتوتووناتان دەکا و خەڵکێتر دێنـێ، خـوا ئەوەی لە دەس دێ و بەسـەر ئەمەدا بەتوانایە ﴿۱۳۳﴾ هەرکەسێ خۆشی و پاداشی دنیـای بـوێ، لای خـوا خێـر و خۆشـی و پاداشی دنیا و ئاخیرەت هەیە، خوا بیسەر و بینایە ﴿۱۳۴﴾

دکتور سالح ئیبراهیمی

ئەی کەسانێ کە بڕواتان هێناوە! دادگەر و بەئینساف بن، بە یەکسانی و بێ جیاوازی (بە کاری خەڵکی ڕابگەن) لەبەر خوا شایەدی بدەن، هەرچەن بە زیانی خۆتان یا دایک و باوک و نێزیکانتان بێ، جا چ ئەوانە (شایەدی بۆ دراوان) بێنیاز یا هەژار و بەنیاز بن، چونکە خوا بۆیان لەپێشتر و دڵسۆزتر و باشترە، جا لەبەر ئەمە بە دوای هەوا و ئارەزوو و هەوەسا مەڕۆن کە لە دادگەری (لە شایەدیدان لەسەر هەق) کلا ئەبن و لائەدەن، ئەگەر زمان بخەنە لا یا خۆتان لە شایەدیدان بدزنەوە (یا ڕوو لە دەربڕینی وەربگێرن، خوا بەوەی دەیکەن بە ناخی ئاگایە ﴿۱۳۵﴾ ئەی کەسانێ کە بڕواتان هێناوە! بڕوا (بەڕاستی) بێنن؛ بە خوا و پێغەمبەر (ڕەسوولی) خوا و بڕوا بە کتێبێ (قورئان) کە بۆ پێغەمبەری خۆی ("محەمەد"ی) ناردووە، کتێبێ کە بەر لەمە ناردوویەتی، هەرکەسێ بە خوا و مەلائیکە و کتێبەکانی و بە ڕەسوولانی، (پێغەمبەرانیتر) و بە ڕۆژی (پەسڵان) بەرێ کافر بێ (و حاشا و ئینکاریان بکا) بۆ لاڕێیەکی دوور (لە هەق) لای داوە ﴿۱۳۶﴾ کەسانێ کە بۆ هەوەڵ جار بڕوایان هێنا و ئەوسا کافر بوون (و لە دین حاشایان کرد)، لە دوای ئەوە بڕوایان هێناوە و ئەوسا کافر بوونەوە، لە پاشان کوفری خۆیان زیاد کرد، ئیتر خوا نایانبەخشێ، بۆ ڕێگای (ڕاست) ڕێنوێنییان ناکا ﴿۱۳۷﴾ بە دووڕووەکان مزگێنی بدە کە عەزابێکی دەردناکیان بۆ هەیە ﴿۱۳۸﴾ کەسانێ کە لەباتی بڕواداران، کافران بە دۆست (و پشتیوانی خۆیان) ئەگرن و لە کۆمەڵی بڕواداران دەتەکنەوە و واز دێنن ئایا ئەوانە شکۆ و قەدر و سەربەرزییان لەوان دەوێ و دەیانەوێ حورمەت و ڕێزیان لەوان دەسکەوێ؟ جا بەڕاستی شکۆ و قەرد و سەربەرزی بە تەواوی بۆ خوایە ﴿۱۳۹﴾ خوا لە قورئاندا (ئەم فەرمانەی) بۆ ئێوە ناردووە تا هەردەمێ کە پێتان زانی و بیستتان بە نیشانەکان و بە ئایاتی خوا گەپ و گاڵتە ئەکرێ و بە درۆیێ هەڵبەستەی دەزانن لەگەڵیان دامەنیشن، تا ئەچنە سەر قسەیەکی تر (و قسەکە ئەگۆڕن)، چونکە لەو دەمەیدا ئێوەش وەکوو ئەوانتان لێ دێ، خوا کۆکەرەوەی هەموو دووڕووەکان و خوانەناس و کافرەکانە لە جەهەندەم ﴿۱۴۰﴾

Dr. Saleh Ebrahimi

دووڕووەکان کەسانێکن کە دەخەفتێن خۆیان بۆ ئێوە لە تەماڵ داوە و چاوەڕوانن دەرفەتیان گیر بێ، جا ئەگەر لە لایەن خواوە سەرکەون، ئەڵێن: مەگەر ئێمە لەگەڵتان نەبووین بۆچ (بەشدارمان ناکەن؟) ئەگەر بە کافران بەشێ بگا، (خۆ لەوان دەسوون و) دەڵێن: مەگەر وا نەبوو کە ئێمە ئێوەمان پاراست و بەرگریمان لە زەرەر گەیاندنی بڕواداران بە ئێوە کرد (بەشی ئێمەش بدەن) خوا لە ڕۆژی قیامەت لە نێو ئێوەدا داوەری ئەکا، هەرگیز خوا ڕێگای نەداوە کە خوانەناسان بەسەر بڕواداران زاڵ بن ﴿۱۴۱﴾ بە هەقیقەت دووڕووەکان دەیانەوێ (بە خەیاڵ خوا فریو بدەن، کەچی خوا فریودەری ئەوانە و (خۆیان فریو دەخۆن)، هەردەمێ بۆ نوێژ کردن ڕاست دەبنەوە، بە لەشگرانی هەڵدەستن، لە ڕاست خەڵکدا بۆ خۆنیشاندان نوێژ دەکەن، مەگەر کەم، ئەگینا یادی خوا ناکەن ﴿۱۴۲﴾ هەروەختەی لەسەر بیر و خەیاڵێکن و سەرسەری و وازوازین و لەم نێوانەدا دوودڵن، نە لەو لان و نە لەم لان (خوا ڕێی لێ ون کردوون) و هەرکەسیش خوا ڕێی لێ ون بکا، تۆ ناتوانی ڕێگای ڕزگاری نیشان بدەی ﴿۱۴۳﴾ ئەی کەسانێ کە بڕواتان هێناوە! لە باتی بڕواداران، کافران بە دۆست (و پشتیوانی خۆتان) مەگرن، ئایا ئەتانەوێ (بەم کارە) بەڵگەیەکی ئاشکرا بە زیانی خۆتان بدەنە دەست خوا ﴿۱۴۴﴾ بەڕاستی دووڕووەکان لە خوارترین قات و نهۆمی جێگەی هەرە بەرەژێری ئاگری جەهەندەمدان، هەرگیز یار و یاوەرێکیان بۆ دەست ناکەوێ ﴿۱۴۵﴾ مەگەر کەسانێ کە تۆبە بکەن و کردەوەیان چاک بکەن و دەس بە قاپی خوا بگرن و بە دڵی پاک بێنە سەر ڕێگای دینداری بەڕاستی، جا بەمجۆرە ئەوانە لەگەڵ بڕواداران ئەبن، لە دواییدا خوا پاداشی گەورە بە بڕواداران ئەدا ﴿۱۴۶﴾ خوا چ کاری بە ئازار دانی ئێوە هەیە، ئەگەر ئێوە سپاسی بکەن و بڕوای پێبێنن، چاکەی خواتان لە چاودا بێ، خوا سپاسی پێزانان قەبووڵ دەکا و زانایە ﴿۱۴۷﴾

خوا خۆشی نایێ قسەی ناحەز بە دەنگی بەرز بگوترێ مەگەر کەسێ کە غەدری لێ کرابێ، خوا بیسەر و فرە زانایە ﴿١٤٨﴾ (بەڵام) ئەگەر چاکە بکەن، ئەو چاکەیەتان ئاشکرا بکەن یا بیشارنەوە، یا لە کارێکی نالەبار و ناحەز چاوپۆشی بکەن، جا بەڕاستی خوا بەخشەرێکی بەوزەیە بۆ عافوو کردن (با وەکوو ئەتوانێ تۆڵەتان لێ وەربگرێ، بەڵام ئەتانبەخشێ) ﴿١٤٩﴾ بەڕاستی کەسانێ کە خوا و پێغەمبەرانی ئەو ئینکار ئەکەن و ئەیانەوێ لە نێو خوا و پێغەمبەراندا جیایی بخەن و ئەڵێن: بڕوامان بە هەندێ هەیە و بڕوامان بە هەندێ نییە، ئەیانەوێ لە نێوان ئەم دووانەدا ڕێگایەک بۆ خۆیان بگرنە بەر ﴿١٥٠﴾ ئەوانە خوانەناسی بەڕاستین، ئێمە بۆ خوانەناسان ئازارێکی ئابڕووبەر و پەستمان ئامادە کردووە ﴿١٥١﴾ کەسانێ کە بڕوایان بە خوا و پێغەمبەرانی ئەو هێناوە و لە نێوان هیچ یەک لەوانە (لە بڕوا بەوان) جیایی دانانێن، ئەوانەن کە لە دواییدا پاداش و مزەیان پێ ئەدەین، خوا لێبور و فرە دڵاوێنە ﴿١٥٢﴾ ئەهلی کتێب لە تۆ دەخوازن کە لە ئاسمانەوە کتێبێکیان بۆ بێنی، جا ئەوانە گەورەتر لەمەیان لە مووسا ویست، جا وتیان: بە ئاشکرا خوامان نیشان بدە (و بەم قسە ستەمیان لە خۆیان کرد)، جا لەبەر ئەم غەدر و ستەمەشیان، وەبەر هەورە تریشقە کەوتن، ئەوسا دوای ئەو هەموو بەڵگە ڕوونانە کە بۆیان هاتبوو گوێرەکەی (سامیری)یان کردبووە (خوا)، بەڵام هێمان ئەوانمان بەخشی، بەڵگەی دەسەڵاتداری ئاشکرامان بە مووسا دا ﴿١٥٣﴾ بۆ پەیمان وەرگرتن لەوان کێوی توورمان بەسەرا بەرز کردنەوە و پێمان وتن: بە ناوی (تۆبە کردن) بە سوژدەوە لە درگای (بەیتولموقەددەسەوە) بچنە ناوەوە، (هەروەها) بەوانمان وت: کە لە ڕۆژی شەممەدا (دەسدرێژی نەکەن و نەڕۆنە ماسی گرتن و) پەیمانێکی پتەومان (لە ئاست هەموو ئەمانەدا) لێ وەرگرتن ﴿١٥٤﴾

جا لەبەر پەیمان شکێنیان و خۆ بواردنیان لە نیشانەکانی خوا، و کوشتنی پێغەمبەران بە ناهەق و قسەیان (کە بە گاڵتە دەیانوت:) دڵمان گیراوە، بەڵکوو خوا لەبەر خوانەناسی مۆری بە دڵی ئەوانەوە ناوە، جا بڕوا ناهێنن مەگەر دە بەشێ کەمیان ﴿۱۵۵﴾ (هەروەها) لەبەر خوانەناسی و قسەکانیان کە بوختانی گەورەیان بۆ مەریەم هەڵبەست ﴿۱۵۶﴾ (لەبەر) قسەکانیان کە وتیان ئێمە عیسای کوڕی مەریەم، پێغەمبەری خوامان کوشت، (کەچی) ئەویان نەکوشتبوو، لە قەنارە و داریشیان نەدابوو، بەڵکوو لێیان شێوابوو و نەیانناسی (و لە باتی عیسا یەهوودای ئەسخەر یوتییان لە دار دا)، و کەسانێ کە لەبابەت (کوشتنی عیساوە) تووشی جیایی بیروڕا بوون، لە دوودڵیدان و لەو بابەتەوە ئاگادار نەبوون، مەگەر بە گومانەوە، وە بە یەقین ئەو (عیسا)یان نەکوشت ﴿۱۵۷﴾ بەڵکوو خوا ئەوی بڵیند کرد بۆ لای خۆی، و خوا فرە بە دەسەڵات و لەکارزانە ﴿۱۵۸﴾ هیچ یەک لە ئەهلی کتێب نییە، مەگەر ئەوەی کە بەر لە مردنی بەو (عیسا) بڕوا دێنێ، و (عیسایش) لە ڕۆژی قیامەتدا لەسەر هەموویان شایەد ئەبێ ﴿۱۵۹﴾ جا لەبەر ستەمێ کە جوولەکە (لە خۆیان کرد) و (هەروەها) لەبەر ئەوەی زۆریان لەمپەر و بەربەست لە ڕێگای خوا دانا، هەندێ لەو شتانەی وا بۆیان پاک و حەڵاڵ بوو لەسەرم حەرام کردن ﴿۱۶۰﴾ (ئەوانەمان بۆیێ لێ حەرام کردن) لەبەر سووت وەرگرتن کە پێیان وترابوو سووت مەخۆن؛ سا لەبەر خواردنی ماڵی خەڵک بە فیڕۆ، وە بۆ خوانەناسەکانیان ئازارێ دەرداویمان ئامادە کردووە ﴿۱۶۱﴾ بەڵام زۆر زاناکانیان خاوەن بڕواکانیان، بەوەی وا بۆ تۆ هاتووە و بەوەی وا بەر لە تۆیش ناردراوە و نازڵ بووە، بڕوا دێنن و بە تایبەت بەجێهێنەرانی نوێژ و زەکاتدەران و بڕواهێنەران بە خوا و ڕۆژی بەرێ، بڕوا دێنن بەوانە، بەم زوانە مزە و پاداشێ گەورەیان پێ ئەدەین ﴿۱۶۲﴾

دکتور سا لح ئیبرا هیمی

بەڕاستی ئـێمە فەرمـانی خۆمـان بە تـۆ ڕاگەیانـد، هەروەکـوو بە نـووح و پێغەمبەرانـی دوای ئەویشمان ڕاگەیاند (هەروەها) بە ئیبراهیم و ئیسـماعیل و ئیسـحاق و یەعقـووب و ئەسـبات (بەرەی ئیسـرائیل) و عیسـا و ئەیـووب و یـوونس و هـاڕوون و سـولەیمانمان ڕاگەیانـد، و زەبوورمان بە داود دا ﴿۱۶۳﴾ پێغەمبەرانێ کە بەڕاستی سەربهورد و ڕابـوردووی بەسـەرهاتی ئەوانمـان لەبەرا بـۆ تـۆ گێـڕاوەتەوە، وە پێغەمبەرانـێ کە لەبـابەت ئەوانەوە قسـەمان بـۆت نەکردووە، خوا ڕاستە و لەگەڵ مووسادا قسـەی کـرد ﴿۱۶۴﴾ پێغەمـبەرانـێ کە مزگێنیـدەر و ترسێنەر بوون (بۆ سەر بەرەی مرۆی ناردبوون)، تا بـۆ خەڵـک دوای نـاردنی ئەم پێغەمـبەرانە بەڵگە و بیانوویەک نەمینێ، خوا فرە بەتوانا و لەکـارزانە ﴿۱۶۵﴾ بەڵام خـوا بە هەر کوتـاوێ: کتێبی کە بۆ تۆی ناردووە ئاگادارە و شایەدی ئەدا کە لە ڕووی زانستەوە نـاردوویەتی و نـازڵی کردووە، (هەروەها) مەلائیکەیش شایەدی ئەدەن و شایەدی خـوایش بەسـە ﴿۱۶۶﴾ بەڕاسـتی کەسـانێ کە کـافر بـوون و (خەڵکیـان) لە ڕێـی خـوا گێـڕایەوە؛ لە لاڕێیەکـی دوور و درێـژدا سەرگەردانن ﴿۱۶۷﴾ بەڕاستی کەسانێ کە کافر بوون و ستەمیان (لە خۆیان و خەڵکیتر) کرد، خوا نایانبەخشێ و نایانخاتە سەر ڕێگای ڕاست ﴿۱۶۸﴾ مەگەر ڕێگای جەهەنـدەم کە لەوا بـۆ هەمیشە قەتیس دەمێننەوە، و ئەم کارە بۆ خوا ئاسانە ﴿۱۶۹﴾ ئەی خەڵکینـە! بەڕاسـتی ئەم پێغەمبەرە، بە ڕحەقە و لە لایەن پەروەندەتانەوە هاتووە، جا بڕوای پێ بێنن کە بۆ ئێوە باشترە و بە قازانجیشتانە؛ ئەگەر قسەی خوداش ئینکار بکەن، (بە خوا زیان ناگەیێنن) جـا بەڕاسـتی ئەوەی لە ئاسمان و زەویدایە بۆ خوایە، خوا پڕ زانا و لەکارزانە ﴿۱۷۰﴾

Dr. Saleh Ebrahimi

ئەی کەسانی ئەهلی کتێب! لە دینی خۆتانا هەڵەڕۆیی و زیادەڕەوی مەکەن و لەبابەت خواوە بێجگە لە هەق شتێ‌تر مەڵێن، بەڕاستی عیسای کوڕی مەریەم تەنیا ڕەسووڵی خوایە و واژەی (مەخلووقی) ئەوە کە خستی و هاویتیە نێو تۆلی مەریەم و بە مەریەمی گەیاند، ڕوحێکە لە خواوە بوو، جا کەوابوو بڕوا بە خوا و پێغەمبەرانی ئەو بێنن و نەڵێن: (خوا) سێیانە، (بەم قسە) دوایی بێنن کە خێرە بۆتان، بەڕاستی خوا تەنیا مەعبوودێکی تاقانەیە، لەوە پاکترە کە منالی بۆ هەبێ، ئەوەی لە ئاسمان و زەویدایە بۆ ئەوە، بۆ تەگبیر و ڕاگەیشتن بەواندا خوا کافی و بەسە ﴿۱۷۱﴾ مەسیح هەرگیز لەوە حاشای نەکردووە کە کۆیلە و بەندەیەکی خودایە، هەروەها مەلائیکەی نێزیک بە خودایش، هەرکەس کە لە عیبادەت کردنی ئەو بادی‌هەوایی بنۆێنێ و خۆ بە زل بزانێ، جا هەربینا خوا هەموویان لە لای خۆی خڕ دەکاتەوە ﴿۱۷۲﴾ جا ئەو کەسانەی کە بڕوایان هێناوە و کاری چاکیان کردووە، بە تەواوی پاداشیان ئەداتێ و لە چاکە و فەزڵ و بەخششی خۆی بۆیان زیاد ئەکا، بەڵام کەسانێ کە خۆیان گرت و خۆیان بە زل زانی، خوا سەخت عەزابیان ئەدا، بێجگە لە خوا بۆ خۆیان دۆست و پشتیوانێک بەگیر ناهێنن ﴿۱۷۳﴾ ئەی خەڵکینە! بە هەقیقەت لە لایەن پەروەرندەتانەوە بەڵگەتان بۆ هاتووە، نوورێکی ئاشکرا (قورئان)مان بۆ ناردوون ﴿۱۷۴﴾ جا کەسانێ کە بڕوایان بە خوا هێناوە و دەسیان بەو گرتووە، لە پاشان (خوا) هەموویان ئەباتە بەر بەزەیی خۆی و دەشیانخاتە سەر ڕێگای ڕاستی بەرەو خۆی ﴿۱۷۵﴾

لە تۆ لەبابەت (خوشکان و برایانی نادایکی واتە کەلالە) پرسیارت لێ‌دەکەن بڵێ: خوا لەبابەت کەلالە (خوشک و برا)وە فتوا ئەدا و (وەڵام ئەداتەوە)، ئەگەر مرۆڤێک بمرێ و منالّی نەبێ و خوشکێکی لە پاش بەجێ مابێ، نیوەی میراتی برا مردووەکەی دەگاتێ، (ئەگەر خوشکێ بمرێ و تاقە برایەکی لە پاش بمێنێ) ئەو (برایە) مالّی خوشکە مردووەکە بە میرات ئەبا، بەو مەرجەی کە (خوشکە مردووەکە) منالّی نەبێ، جا ئەگەر دوو خوشک (لە پاش مردووەکە) بمێننەوە، دوو لە سێی میراتەکە بە میرات ئەبەن، ئەگەر میراتگرەکان چەن خوشک و برا بن، بۆ نێرینەکە دوو بەرابەری میراتی مێیینە (بەش ئەگرێ)، خوا (ئەحکامی خۆی) بۆ ئێوە بەیان ئەکا تا لێتان تێکنەچێ و لاڕێ نەڕۆن، خوا بەسەر هەموو شتێکدا فرە زانا و ئاگایە ﴿۱۷۶﴾

سوورەی مائیدە: خوان ۱۲۰ ئایەتە

سوورەی خوان لە مەدینە هاتۆتە خوارێ و بە (بسم‌الله)وە ۱۲۰ ئایەتە.

بە ناوی خوای بەخشەر و دلّاوێن.

ئەی کەسانێ کە بڕواتان هێناوە! بە بەلّێن و پەیمان (قەرارداد)ی خۆتان وەفا بکەن و پێکی بێنن خواردنی گۆشتی ولّسات مەڕ و مالّاتی گیاخۆر بۆ ئێوە ڕەوا و حەلّال کراوە، بێجگە لەوانەی (وا لە ئایاتی دواییدا) بۆتان دەخوێندرێتەوە (کە پێتان دەلّێن دەریهاوێن و فرێی‌دەن)، ئێچیر و ڕاو لە کاتی ئیحرامدا بە ڕەوا و حەلّال مەزانن، بەڕاستی خوا هەرچۆنی بیەوێ (و بە شیاوی بزانێ) فەرمان دەدا ﴿۱﴾ ئەی کەسانێ کە بڕواتان هێناوە لە دروشمگەلی خوا و لەو داب و دەستوورەی بۆ ئێوەی داناوە لامەدەن؛ شەڕ لە حەرامە مانگەکاندا دروست نییە، هەرئاژەلّێ نیشان کرابێ بۆ قوربانی یا قەلّادەی لە ملدایە، دەسی بۆ مەبەن؛ هەروا ئەو کەسانەش ئازار مەدەن کە بەتەمان لە نێو (بەیتەلحەرامدا) ڕسق و ڕۆزی و ڕەزای خوا بە دەس بێنن، هەروەخت لە ئیحرام هاتنە دەرێ ڕاو بکەن بۆتان ڕەوا و حەلّالە، کۆنەقینیش واتان لێ نەکا، ئەوانەی وا لە (حودەیبیە) نەیانهێشت بە زیارەتی مالّی خوا (مسجدالحرام) بگەن، ئێوەش لە تۆلّەدا دەسدرێژییان بۆ بکەن، ئێوە لەسەر چاکە و مرۆڤانی یارمەتی یەکتر بدەن، لە خوا بترسن؛ چونکا ئازاردانی خوا سەخت و توندە، دوژمنی لەبابەت تاقمێکەوە کە لە چوونی ئێوە بۆ مەسجدولحەرام (لە سالّی حودەیبیە) بەرگرییان کرد، ئێوە تووشی دەسدرێژی و گوناح و تاوان نەکا، بۆ چاکە و چاکەکردن و تەقوا، یارمەتی یەکتر بدەن و بۆ گوناح و دەسدرێژی کردن یارمەتی یەکتر مەدەن، لە خوا پەرواتان هەبێ، بەڕاستی خوا خاوەنی سزادانی سەختە، فرە بە توندوتیژی تەمێ دەکا ﴿۲﴾